

Evidenčna številka: VDS0010591

Datum odločbe: 10.04.2013

Senat: Samo Puppis (preds.), Sonja Pucko Furman (poroč.), Biserka Kogej Dmitrovič

Področje: DELOVNO PRAVO

Institut: sporazum - ničnost

Zveza: ZDR člen 109. OZ člen 86.

Jedro

Dogovor, ki sta ga pravdni stranki sklenili, je v delu, v katerem je dogovorjena nižja odpravnina od pripadajoče po 109. členu ZDR, da imata stranki urejene medsebojne obveznosti iz naslova odpravnine in drugih pravic iz delovnega razmerja in da tožnik nima do tožene stranke nikakršnih zahtevkov več iz kakršnegakoli razloga, oziroma v katerem je določena „sankcija“ za primer, če bo višjo odpravnino kljub dogovoru uveljavljal, kot je razvidno iz sporazuma (da je sporazum tajne narave in sta ga zato obe stranki zavezani varovati kot skrivnosti, vrnitev že izplačane nižje odpravnine z obrestmi, povrnitev vseh stroškov sodnih in drugih postopkov delodajalca, plačilo odškodnine), v nasprotju z zakonskimi predpisi in moralnimi načeli in je zato ničen.

Delavec se ne more vnaprej veljavno odpovedati delu odpravnine, ki bi mu pripadala skladno z ZDR.

Izrek

Pritožbi se ugodi, izpodbijana sodba se razveljavi in se zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Pritožbeni stroški so nadaljnji stroški postopka.

Obrazložitev

Sodišče prve stopnje je z izpodbijano sodbo zavrnilo tožbeni zahtevek, s katerim je tožnik zahteval od tožene stranke, da mu je dolžna izplačati znesek 11.762,33 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi od 1. 10. 2010 do plačila, ter mu povrniti stroške postopka v znesku 1.135,80 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi (I. točka izreka). Odločilo je, da je tožnik dolžan toženi stranki plačati pravdne stroške v višini 1.219,52 EUR v roku 15 dni, v primeru zamude pa skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi od poteka roka za prostovoljno izpolnitev obveznosti do plačila (II. točka izreka).

Zoper navedeno sodbo se pravočasno pritožuje tožnik iz vseh pritožbenih razlogov po 1. odstavku 338. člena ZPP. V pritožbi navaja, da je sodišče tožbeni zahtevek zavrnilo iz razloga, ker naj bi se tožnik strinjal z

zmanjšano odpravnino, kljub poznavanju odločitve ustavnega sodišča, da se delavec vnaprej ne more odpovedati pravici do odpravnine, niti v celoti niti delno. Pri tem je sodišče spregledalo bistvene navedbe tožnika oziroma se do njih sploh ni opredelilo. Odločilno dejstvo je, da tožnik zahteva dodatno odpravnino tudi zato, ker mu je bila izplačana odpravnina samo za obdobje dela pri tedanji toženi stranki, pa še to ne v celoti, ne pa pri pravnih prednikih. Tožena stranka je pravnemu nasledstvu nasprotovala, tožniku zamolčala, da je upravičen do odpravnine tudi za to obdobje, zato se je „prisilno“ strinjal z izplačilom odpravnine v znesku, kot je bila izplačana. Sodišče zaključuje, da se je s tem, ko je tožnik podpisal sporazum, odpovedal pravici do odpravnine, to pa je v nasprotju z odločbo ustavnega sodišča in sodbami vrhovnega sodišča. Kot je razumeti iz obrazložitve sodbe, tožniku delovno razmerje ni prenehalo iz razloga nesposobnosti, ampak zato, ker naj bi tako sam želel. To pa je tožnik jasno ovrgel, na kar kaže tudi dejstvo, da je kasneje, ko mu je delovno razmerje pri toženi stranki prenehalo, še vedno aktivno iskal zaposlitev in tudi bil zaposlen, kar kaže na njegov interes, da bi delal. Neutemeljene so tudi trditve tožene stranke, da so bile v samem postopku vse listine datirane za nazaj, ter da je komisija ugotavljala nesposobnost tožnika, čeprav ni opravila svojega dela, ker se delo ni posebej spremljalo. Tožniku torej naj ne bi pripadala nobena odpravnina, saj je šlo za prenehanje delovnega razmerja na njegovo željo, kar je seveda v popolnem nasprotju z izvedenimi dokazi. Glede prošnje je tožnik že povedal, da je bilo vse pripravljeno s strani zaposlenih tožene stranke tako, da je tam delal samo po navodilih, glede na to pa mu je bilo povedano, da bo službo izgubil tako ali drugače. Tožnik ne more sprejeti ugotovitve, da naj bi sam napeljal toženo stranko oziroma njenega direktorja, da mu je odpovedala pogodbo o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti. Sodišče se je zelo podrobno ukvarjalo s tem, da bi bilo v nasprotju z moralo, če bi sodišče priznalo zahtevano razliko odpravnine, saj je tožnik ves čas sporazuma vedel, da je določena odpravnina manjša, kot je določena z zakonom in podpisal sporazum, saj se je zavedal, če bi zahteval več, toženka ne bi pristala na prenehanje delovnega razmerja tožniku, saj je delavce za njegovo delo potrebovala. Vse listine v spisu kažejo prav nasprotno, saj mu je tožena stranka izrekla prenehanje delovnega razmerja iz razloga nesposobnosti, ob čemer je seveda izpolnila vse potrebne pogoje, da je do tega dejansko prišlo. Pravilni pa so zaključki sodišča prve stopnje v 6. točki o pravnem nasledstvu oziroma pravnih prednikov. Vendar pa se postavlja vprašanje, zakaj je sodišče sploh obširno obrazlagalo to dejstvo, glede na to, da je tožbeni zahtevek v celoti zavrnilo že iz drugih razlogov. Pritožbenemu sodišču predlaga, da pritožbi ugodi, izpodbijano sodbo razveljavi in vrne v ponovno odločanje sodišču prve stopnje. Priglaša pritožbene stroške.

Pritožba je utemeljena.

Pritožbeno sodišče je preizkusilo izpodbijano sodbo v mejah razlogov, ki jih uveljavlja pritožba in skladno z 2. odstavkom 350. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP, Ur. l. RS, št. 26/99 in nadaljnji) po uradni dolžnosti pazilo na bistvene kršitve določb postopka, po 1., 2., 3., 6., 7. in 11. točki, razen glede obstoja in pravilnosti pooblastila za postopek pred sodiščem prve stopnje ter 12. in 14. točki 2. odstavka 339. člena ZPP ter na pravilno uporabo materialnega prava.

Sodišče prve stopnje je po izvedenih dokazih zahtevkov tožnika po izplačilu razlike odpravnine kot neutemeljen zavrnilo. Ob upoštevanju Ustavne odločbe RS opr. št. Up-63/03 je ugotovilo, da je pri odločitvi ustavnega sodišča šlo za stanje, ko se je delavka odpovedala celotni odpravnini in ni bil podpisan sporazum o odpravnini. V konkretnem primeru pa je ugotovilo, da je tožnik podpisal sporazum o odpravnini z dne 2. 7. 2010 po lastni volji, brez prisile, v višini petih povprečnih svojih plač in da se je ob tem zavedal, da je po določitvi ZDR upravičen do višjega zneska odpravnine. Pri tem je upoštevalo, da je tožnik sam dal prošnjo, da se ugotovi možnost odpovedi pogodbe o zaposlitvi, saj bi s tem ohranil pravico do upokojitve po veljavnem pokojninskem zakonu in pravico do čakanja na upokojitve na zavodu in prejemanje nadomestila za brezposelnost. V prošnji je izrecno navedel, da se je pripravljen odreči delu odpravnine, ki mu sicer pripada po zakonu. Sodišče je verjelo navedbam toženke in izpovedbi direktorja, da mu je tožnik prinesel vzorec odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti ter da je tako napeljal direktorja, da je tožniku odpovedala pogodbo o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti. Ugotovilo je, da se dejansko postopek ugotavljanja nesposobnosti ni izvedel, ampak se je v zapisnik zapisalo le, da tožnik ne dosega pri svojem delu pričakovanih rezultatov. Zaključilo je, da določilo sporazuma z dne 2. 7. 2010 o izplačilu odpravnine tožniku, ki je sicer

manjša, kot bi bila po ZDR, ne more predstavljati nedopustnih nagibov in vsebina sporazuma z dne 2. 7. 2010 ni v nasprotju s prisilnimi predpisi ali ustavo, niti moralnimi načeli. Menilo je, da bi bilo v nasprotju z moralo, če bi sodišče priznalo zahtevano razliko odpravnine, saj je tožnik ves čas, tudi ob podpisu sporazuma, vedel, da je določena odpravnina manjša, kot je določena z zakonom.

Enotna je sodna praksa, kakršna se je glede odpovedi pravice do odpravnine in njenemu izplačilu oblikovala po izdaji odločbe Ustavnega sodišča RS, opr. št. Up-63/03-19 z dne 2. 2. 2005 (Ur. l. RS, št. 14/2005) in iz katere izhaja, da odpovedi pravici do odpravnine in njenemu izplačilu predstavlja nedopustno razpolaganje s pravicami iz delovnega razmerja in je v nasprotju s prisilnim predpisom – Zakonom o delovnih razmerjih (ZDR, Ur. l. RS, št. 42/2002 in nadaljnji). Odločba Ustavnega sodišča RS v obrazložitvi pod točko 9. izrecno zavzema stališče, da je dolžnost delodajalca izplačilo odpravnine in da izplačilo ne more biti odvisno od volje pogodbenih strank. Če citirana odločba Ustavnega sodišča RS ni povsem jasna, ker ne pojasni ali je treba razumeti, da se delavec ne more odpovedati sami pravici do odpravnine, ali se ne more odpovedati izplačilu odpravnine, je Vrhovno sodišče RS zavzelo stališče(1), da je potrebno v primeru morebitne nejasne ali nedorečene ureditve zakonske določbe ob upoštevanju ustavnih določb interpretirati v korist delavca. To tudi ob upoštevanju odločbe Ustavnega sodišča RS, iz katere izhaja, da se delavec pravici do odpravnine ne more odpovedati, ker ta zagotavlja delavcu določeno socialno varnost ob prehodu v brezposelnost in pomeni odmeno za dotedanje delo pri delodajalcu. To pomeni, da se delavec ne more odpovedati niti pravici niti izplačilu odpravnine, ker drugače namen zagotavljanja socialne varnosti ni izpolnjen.

Tožnik in tožena stranka sta podpisali sporazum z dne 2. 7. 2010 (A4). Iz zapisa sporazuma med drugim izhaja, da se pogodbeni stranki strinjata in dogovorita, da pripada delavcu (tožniku) ob prenehanju delovnega razmerja odpravnina v višini 5 povprečnih plač delavca; da sta pogodbeni stranki soglasni, da so s plačilom navedenega zneska poravnane vse medsebojne pravice in obveznosti, ki izhajajo iz naslova odpovedi delovnega razmerja iz razloga nesposobnosti; da se delavec s podpisom tega sporazuma v celoti odpoveduje kakršnim koli drugim zahtevkom do delodajalca, ki izhajajo iz tega naslova; da je delavec v celoti seznanjen z višino odpravnine, ki bi mu pripadala skladno z ZDR, glede na delovno dobo pri delodajalcu; da se zaveda, da je pravica do polne odpravnine iztožljiva; da se izrecno odpoveduje pravici do odpravnine v višini, predvideni z zakonom iz razloga kompromisno dogovorjene odpovedi pogodbe o zaposlitvi; da delavec izjavlja, da zoper delodajalca ne bo pred sodiščem oziroma katerim drugim organom sprožil postopke oziroma vlagal zahtevke, ki bi imeli podlago v dogovorjenem prenehanju delovnega razmerja, v nasprotnem primeru pa sam nosi celotne stroške sodnega postopka, kot tudi stroške odvetnika, sodnih taks; da se pogodbeni stranki dogovorita, da je ta sporazum tajne narave in sta ga zato obe stranki zavezani varovati kot skrivnost; da se v primeru kršitve tega določila s strani delavca sporazum šteje za neveljavnega, delavec pa je dolžan delodajalcu povrniti izplačilo dogovorjene odpravnine vključno z zamudnimi obrestmi od dneva izplačila dalje do vrnitve izplačila, da je dolžan povrniti vse stroške morebitnih sodnih in drugih postopkov zoper delodajalca, ki bi delodajalcu nastali in da mu je dolžna plačati odškodnino.

Dogovor v delu, v katerem je dogovorjena nižja odpravnina od pripadajoče po 109. členu ZDR, zlasti pa, da imata stranki urejene medsebojne obveznosti iz naslova odpravnine in drugih pravic iz delovnega razmerja in da tožnik nima do tožene stranke nikakršnih zahtevkov več iz kakršnegakoli razloga, oziroma v katerem je določena „sankcija“ za primer, če bo višjo odpravnino kljub dogovoru uveljavljal, kot je razvidno iz V. točke sporazuma (da je sporazum tajne narave in sta ga zato obe stranki zavezani varovati kot skrivnosti, vrnitev že izplačane nižje odpravnine z obrestmi, povrnitev vseh stroškov sodnih in drugih postopkov delodajalca, plačilo odškodnine), je v nasprotju z zakonskimi predpisi in moralnimi načeli in je zato ničen. Zmotno je stališče sodišča prve stopnje, da naj bi se navedena ustavna odločba nanašala le na odpovedi pravici celotne odpravnine, če ni podpisan sporazum o odpravnini, ne pa tudi na izplačilo razlike odpravnine po njeni zapadlosti v plačilo ob podpisnem sporazumu. Toženka je istega dne (2. 7. 2009), ko je tožniku podala odpoved pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti, v podpis predložila sporazum s sporno vsebino, da bi tožnik privolil v plačilo nižje odpravnine kot mu je pripadala po 109. členu ZDR. Takšna izjava delavca ob odpovedi, dana na pobudo oziroma zahtevo delodajalca, je nična, saj je v nasprotju s kogentno zakonsko določbo o višini odpravnine, ki delavcu pripada po 109. členu ZDR. To seveda ne pomeni, da gre za zahtevek,

s katerim delavec ne bi smel prosto razpolagati. Če delodajalec svoje (zapadle) obveznosti do delavca, ki izhaja iz zakona, ne izpolni, je od delavčeve volje odvisno, ali bo dolg izterjal ali ne, ne more pa se v naprej s pisno izjavo odpovedati tej pravici, ker je takšna izjava nična. Sodišče prve stopnje je tako zmotno materialnopravno zaključilo, da se delavec lahko vnaprej veljavno odpove razliki odpravnine, ki bi mu pripadala skladno z ZDR.

Ob upoštevanju navedenih izhodišč je sodišče prve stopnje nepravilno zavrnilo zahtevek tožnika za izplačilo razlike v odpravnini. Iz tega razloga je pritožbeno sodišče pritožbi tožnika ugodilo, izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. V ponovnem postopku bo moralo sodišče ob upoštevanju navedb in dokaznih predlogov strank ter na podlagi že izvedenih dokazov ugotoviti, koliko časa je bil tožnik zaposlen pri toženi stranki in pri njenih pravnih prednikih ter na podlagi 109. člena ZDR odločiti še o razliki pripadajoče odpravnine, ponovno pa bo moralo odločiti tudi o stroških postopka.

Ker je bilo zaradi zmotne pravne presoje dejansko stanje nepopolno ugotovljeno, je pritožbeno sodišče na podlagi 355. člena ZPP izpodbijano sodbo razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. Pritožbeno sodišče glede na naravo stvari in okoliščine primere ocenjuje, da je z vidika ekonomičnosti in hitrosti postopka smotrno, če se relevantna dejstva ugotovijo v postopku pred sodiščem prve stopnje. V kolikor bi okoliščine oziroma relevantna dejstva prvič obravnavalo le sodišče druge stopnje, bi bila strankam v postopku odvzeta tudi možnost vložitev pravnega sredstva zoper dejansko stanje, ugotovljeno pred pritožbenim sodiščem.

Odločitev o stroških pritožbenega postopka temelji na določbi 3. odstavka 165. člena ZPP.

1. sodba VIII Ips 193/2008 z dne 28. 9. 2010.

Datum zadnje spremembe: 12.09.2013